

Şia Alimleri Biyografisi, Kerim Uçar (İstanbul: Alulbeyt Yayıncılık, 2012, 5 cilt)

Doktora Öğrencisi Sümeyra NALBANT | ORCID:0000-0003-1406-8607 |
sumeyranalbant@artvin.edu.tr

Artvin Çoruh Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Temel İslam Bilimleri, Artvin, Türkiye

ROR ID: 02wcpmn42

Öz

Alulbeyt Müessesesi Almanya Müdürü ve İmam Cafer Sadık Camii hocası Hüccetü'l İslam Kerim Uçar tarafından telif edilen Şia Alimleri Biyografisi, ansiklopedik bir eserdir. Bu eser, Türkiye Akademisi Şii ilim adamı Prof. Dr. Hüseyin Hatemi tarafından tashih edilmiş ve onun takriz yazısıyla basılmıştır. Eser, 5 ciltten oluşmakta ve ilk asırdan günümüze kadar kronolojik bir şekilde Şii İslam alimlerini tanıtmaktadır. İslami gelenekte tabakat ismi verilen bu tür eserler, “İslâm telif geleneğinde, sahasında tanınmış şahsiyetlerin biyografilerini konu edinen telif türü”nü ifade etmektedir. Bu tür eserlerde belli bir ilim dalındaki alimler, belli bir tarih ve dönemde yaşayan alimler veya tek kişinin hayatının kaleme alındığı kitapları görmek mümkündür. Tabakat türü eserlerde genel olarak kronolojik veya alfabetik bir sıralama ile ilgili konudaki şahısların ilmi şahsiyeti hakkında bilgi vermek esastır. Aynı zamanda bu tür eserlerde şahısların ilmi hayatına etki eden ve onların ilmi şahsiyetlerinin oluşumunda rol alan çevre hakkında da bilgi verilmektedir. Bu çerçevede tanıtılan alimin ailesi, ders aldığı hocaları, rihleleri ve yaşadığı dönemdeki siyasi durum hakkında bilgi sahibi olunmaktadır. İslami gelenekte bir alimin ilim halkasına dahil olduğu alimler kadar kendisinin kurduğu ders halkalarını takip eden öğrenciler de önemli bir husustur. İlmi silsilenin korunması ve ekollerin oluşumunu ifade eden bu mesele bu tür kitaplarda değinilen öncelikli konulardan birisidir.

Anahtar Kelimeler

Tefsir, Tabakat, Şia, Ehl-i Beyt, Kerim Uçar,

Atıf Bilgisi

Nalbant, Sümeyra “Şia Alimleri Biyografisi, Kerim Uçar (İstanbul: Alulbeyt Yayıncılık, 2012, 5 cilt)”. *Akademik-Us 14 (Aralık 2023), 147-153 | Kitap Değerlendirmesi 14 (Aralık 2023), 154-161.*

Geliş Tarihi	21.12.2023
Kabul Tarihi	30.12.2023
Yayın Tarihi	31.12.2023
Değerlendirme	İki İç Hakem / Çift Taraflı Körleme
Etik Beyan	Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada

	belirtildiği beyan olunur.
Benzerlik Taraması	Yapıldı - iThenticate
Etik Bildirim	ilahiyatdergisi.etik@artvin.edu.tr
Çıkar Çatışması	Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.
Finansman	Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.
Telif Hakkı & Lisans	Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Biography of Shia Scholars by Kerim Uçar (İstanbul: Alulbeyt Publishing, 2012, 5 v.)

PhD. Candidate Sümeyra Nalbant | ORCID: 0000-0003-1406-8607 | sumeyranalbant@artvin.edu.tr

Artvin Çoruh Universty, Faculty of Theology, Basic Islamic Studies, Artvin, Türkiye

ROR ID: 02wcpmn42

Abstract

Biography of Shia Scholars is an encyclopedic work written by Hojjat al-Islam Karim Ucar, Director of Alulbeyt Institution in Germany and teacher of Imam Ja'far Sadiq Mosque. This work was edited by Prof. Dr. Hussein Hatami, a Shia scholar of the Turkish Academy and published with his introduction. The work consists of 5 volumes and introduces Shiite Islamic scholars in chronological order from the first century to the present day. This type of work, called *tabaqat* in the Islamic tradition, refers to "a type of writing that deals with the biographies of well-known personalities in their field in the Islamic literary tradition". In such works, it is possible to see scholars in a certain branch of science, scholars living in a certain date and period, or books in which the life of a single person is written. In general, it is essential to give information about the scholarly personality of the individuals in the relevant subject in a chronological or alphabetical order. At the same time, such works also provide information about the environment that influenced the scholarly life of the individuals and played a role in the formation of their scholarly personalities. In this framework, the scholar's family, the teachers he took lessons from, his travels, and the political situation in the period in which he lived are all included. In the Islamic tradition, a scholar's circle of scholars is as important as the students who follow the teaching circles established by him. This issue, which refers to the preservation of the scholarly lineage and the formation of schools, is one of the primary issues addressed in such books.

Keywords

Tafsir, Tabakat, Shia, Ahl al-Bayt, Kerim Uçar

Citation

Nalbant, Sümeyra. "Biography of Shia Scholars by Kerim Uçar (İstanbul: Alulbeyt Publishing, 2012, 5 v.)". *Akademik-Us* 14 (December 2023), 154-161.

Date of Submission 21.12.2023

Date of Acceptance 30.12.2023

Date of Publication 31.12.2023

Peer-Review Double anonymized - Two Internal

Ethical Statement It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.

Plagiarism Checks	Yes - iThenticate
Conflicts of Interest	The author(s) has no conflict of interest to declare.
Complaints	ilahiyatdergisi.etik@artvin.edu.tr
Grant Support	The author(s) acknowledge that they received no external funding in support of this research.
Copyright & License	Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0 .

Alulbeyt Müessesesi Almanya Müdürü ve İmam Cafer Sadık Camii hocası Hüccetü'l İslam Kerim Uçar tarafından telif edilen *Şia Alimleri Biyografisi*, ansiklopedik bir eserdir. Bu eser, Türkiye Akademisi Şii¹ ilim adamı Prof. Dr. Hüseyin Hatemi tarafından tashih edilmiş ve onun takriz yazısıyla basılmıştır. Eser, 5 ciltten oluşmakta ve ilk asırdan günümüze kadar kronolojik bir şekilde Şii İslam alimlerini tanıtmaktadır.

İslami gelenekte tabakat ismi verilen bu tür eserler, “İslâm telif geleneğinde, sahasında tanınmış şahsiyetlerin biyografilerini konu edinen telif türü”nü ifade etmektedir.² Bu tür eserlerde belli bir ilim dalındaki alimler, belli bir tarih ve dönemde yaşayan alimler veya tek kişinin hayatının kaleme alındığı kitapları görmek mümkündür. Tabakat türü eserlerde genel olarak kronolojik veya alfabetik bir sıralama ile ilgili konudaki şahısların ilmi şahsiyeti hakkında bilgi vermek esastır. Aynı zamanda bu tür eserlerde şahısların ilmi hayatına etki eden ve onların ilmi şahsiyetlerinin oluşumunda rol alan çevre hakkında da bilgi verilmektedir. Bu çerçevede tanıtılan alimin ailesi, ders aldığı hocaları, rıhleleri ve yaşadığı dönemdeki siyasi durum hakkında bilgi sahibi olunmaktadır. İslami gelenekte bir alimin ilim halkasına dahil olduğu alimler kadar kendisinin kurduğu ders halkalarını takip eden öğrenciler de önemli bir husustur. İلمي silsilenin korunması ve ekollerin oluşumunu ifade eden bu mesele bu tür kitaplarda değinilen öncelikli konulardan birisidir.

İslami gelenekte ricâlî'l-hadis türü eserler, biyografik eserlerin ilk örnekleri olarak görülebilir.³ Şii İslami gelenekte de aynı durum söz konusudur. Rical ilmiyle başlayan alimlerin ilmi hayatını ve ilim silsilesini ortaya koyma geleneği ilerleyen dönemlerde daha geniş bilgileri daha sistematik bir biçimde ve tasnif edilmiş şekliyle tabakat ve megazi eserlerini ortaya çıkarmıştır.⁴ Şii gelenekte *ricâl* türünün en önemlileri olan Keşşî ve Ricâl'i, Tûsî'nin *el-Fihrist* ve *er-Ricâl*'i ve Necâşî'nin *el-Fihrist*'i, dört muteber rical kitabı kabul edilir.⁵ Necâşî'nin *el-Fihrist* isimli eseri, Şii ilmi gelenekte hem biyografi hem de rical kitabı olarak görülmektedir. Bu eser mezhep dışındaki kimselere Şia alimlerinin İslam geleneğine herhangi bir katkı vermediğine dair ortaya atılan iddiaya karşı cevap olarak yazılmış biyografi eserlerinin ilk örneklerinden birisidir.⁶ Modern dönemde de aynı iddiayı taşıyan biyografi türü eser kaleme alınmaya devam etmiştir. Bunların başında Ağâ Büzürg-i Tahrânî'nin *ez-Zeri'a ilâ tesânîfi'ş-Şî'a*⁷ ve Muhsin el-Emîn'in *A'yânü'ş-*

¹ Hülya Okur, “İslam mezheplerinin en Sünnisi Şii mezhebidir”, *Haber7* (Erişim 17 Aralık 2023).

² İsmail Durmuş, “Tabakat”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2010), 39/291.

³ İbrahim Hatiboğlu, “Ricâlî'l-Hadîs”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2008), 35/83-84.

⁴ Hatiboğlu, “Ricâlî'l-Hadîs”, 2008, 35/84.

⁵ İbrahim Hatiboğlu, “Ricâlî'l-Hadîs”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2008), 35/86.

⁶ Abdullah Karahan, “Şîanın Dört Muteber Ricâl Kitabı”, *Marife Dini Araştırmalar Dergisi* 8/3 (2008), 324.

⁷ Orhan Bilgin, “Âğâ Büzürg-i Tahrânî”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1998), 1/447.

Şîa'sı⁸ gelmektedir. Bu eserlerin ardından kaleme alınan *Şia Alimleri Biyografisi*, binlerce yıldır devam eden Şii İslam geleneği ilmi silsilesinin önemli şahıslarını tanıtmak için kaleme alınmıştır (1. cilt, s. 11).

Eserin amacı, Şii müçtehit ve fakihleri tanıtmak; yöntemi, alimlerin hayatını kısa bir şekilde anlatmak; hocaları ve öğrencileri hakkında bilgiler vermek böylece ilmi silsileyi göstermek, alimlerin kültürel ve sosyal faaliyetleri ile ahlaki yönleri zikredilerek okuyucuya örneklik arz etmesini sağlamak; üslubu ise sade bir dil ile hitap etmektir. Bu eser kaynakları açısından değerlendirildiğinde şöyle bir tablo çıkmaktadır (1. cilt özelinde): Yaklaşık olarak 220'ye yakın esere başvurulmuştur. Bu eserlerin başında ansiklopedik bir eser olduğu için tabakat ve rical eserleri gelmektedir. *Ricâlu'n-Necâsi*, *Ravdâtü'l-cennât*, *Kasasü'l- 'Ulemâ*, *Reyhânetü'l- Edeb Fi Teracimü'l- Maarifin Bi'l Künyeti Ve'l- Lakâb Ya Künye Ve Lakâb*, *Me'âlimü'l-'ulemâ*, *Te'sîsü's-Şî'a*, *ez-Zerî 'a ilâ tesânîfi's-Şî'a*, *Tabakatü a'lâmi's-Şî'a*, *'Ayânü's-Şî'a*, *Mu'cemu'r-Ricâl* ve *Mu'cemu'l-'udebâ* gibi klasik ve modern biyografi eserleri buna örnek olarak sayılabilir. Bu eserlerin yanında alimlerin hayatları için müstakil olarak kaleme alınmış eserlere de müracaat edilmiştir. *Menakibu Alî b. Ebû Tâlib*, *Şahsiyyet ve endişehâyi Kâşifu'l-Gitâ*, *Allâme Meclisî'nin Hayatı ve M. Hâdî Sebzivârî'nin Hayatı* örnek gösterilebilir.

Uçar, bir alimin hayatını anlatırken siyasi meselelere değindiğinde ilgili alimin yaşadığı bölgenin tarihi arka planı da çizmektedir. Bunun için şehir ile ilgili kaleme alınmış tarih kitaplarına atıf yapmaktadır. Örnek olarak *Târihu Bağdat*, *Tarih-i İsfehan*, *Tarih-i Kum*, *Tarih-i Yezd*, *Irak İnkilabı* ve *Tarih-i Bist Sâle-i İran kitapları* buna örnek olarak zikredilebilir.

Eserde Uçar'ın kendi yorumlarını kattığı yerlerde başta Kur'ân-ı Kerîm olmak üzere, *Bihâru'l-envâr* ve *Kırk Hadis* gibi hadis kitaplarına; *Mecmau'l-beyân*, *Tefsîr-i Hamd* ve *Tefsîru'l-Kur'ân* gibi tefsir kitaplarına; Hz. Ali'ye isnat edilen hutbelerin yer aldığı *Nehcü'l-Belağ* ve İmam Zeynelâbidîn'e isnat edilen hutbelerin yer aldığı *Emâli's-Sadûk* gibi hitabet kitaplarına ve *Me'âni'l-ahbâr* gibi kavramlara dair yazılmış klasik eserlere de başvurduğu görülmektedir. Yine *Mecelle-i Havza* ve *Mecelle-i Nûr* gibi dergi yazılarına ve gazete haberlerine de yer vermektedir. Ayrıca her bir alimle ilgili onun kendi kitaplarına, onunla ilgili kaleme alınmış müstakil eserlere veyahut ondan bahseden bir kaynağa yer vermektedir.

Eserde bu kadar zengin kaynaklara yer verilmesine rağmen kaynak gösterme açısından bazı eksiklikler de mevcuttur. Örneğin eser adları gelişigüzel verilmiş, ilk geçtiği yerde tam künye verilmemiş, sonraki geçtiği yerde kısaltmalara dikkat edilmemiş, eserin basım ve yayınına dair bilgiler arz edilmemiştir. Örneğin Muhsin el-Emîn'in *A'yânü's-Şîa* isimli eseri ilk geçtiği yerde "Ayyanu's-Şîa" (s. 36) sonrasında "Ayanu's-Şîa" (45, 50 ve başka bir yerde yazar ismi ile birlikte) "Ayanu's-Şîa, c. 9, s. 159, "Seyyid Muhsin Emin Amuli." şeklinde verilmektedir (69). Yine Ağâ Büzürg-i Tahrânî'nin *ez-Zerîa ilâ tesânîfi's-Şîa* isimli eseri ilk geçtiği yerde "ez-Zeria" şeklinde geçerken (s. 70) tam künyesi ile daha sonra atıf

⁸ Mustafa Öz, "A'yânü'Şîa", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1991), 4/200.

yapılmaktadır (s. 352) Ayrıca 5 cilt olarak yayımlanan bu eserde kaynakça ve fihrist bölümleri bulunmamaktadır. Bunun yanında yalnızca tek bir kaynağa müracaat edilerek anlatılan alimler de vardır. Örnek olarak Âyetullah Hucet Kuhkemereî verilebilir. Uçar onu yalnızca *Reyhânetü'l-edeb* eserine atıfla anlatmıştır (s. 541-552). Tabakatiyla meşhur olan ve kendisinde oldukça faydalandığı Muhsin el-Emîn'i ise hiçbir kaynak zikretmeksizin anlatmaktadır (s. 535-539).

Yazım yanlışları, eksik eser bilgisi, tutarsız dipnot gösterme ve kaynakçaya yer vermemek eserin birtakım eskliklerinden sayılabilir. Fakat Uçar'ın akademik bir kaygı gütmemesi, bu eseri alimler hakkında bilgi vermek adına yazdığı için bu durum anlaşılabilir. Bu durumun kitabın ilgili kaynaklara iletmesi açısından okuyucuya biraz zahmet vereceği açıktır.

(6. cilt itibarıyla) Eserde 300 alimin biyografisine yer verilmiştir. Kronolojik bir sıra takip edilmiş; h. 329/ m. 941 yılında vefat eden Kuleynî ile başlayan eser, 2022 yılında vefat eden Ayetullah Muhammed Ali Nasiri Devlet Abadi ile son bulmuştur (6. cilt, s. 425). Eserde takip edilen üslup şu şekildedir: Eğer alim köklü bir aileye mensup ise konuya aile hakkında bilgi vermekle başlanır, sonrasında yaşadığı çevre, eğitimi ve yaptığı rihleler ifade edilerek kendisinden ders ve içtihad belgesi aldığı alimlere yer verilmektedir. Sonrasında kendi yetiştirdiği öğrencileri, ilmi, siyasi ve sosyal faaliyetleri anlatılmakta ve vefatı ile konu bitirilmektedir.

Bu eserin eksik noktalarından birisi, modern dönemde kaleme alınan biyografik bir eser olarak internette yer alan bilgilere yer vermemesidir. Eserde konu edinilen son dönem Şii alimlerinin birçoğunun kendi web sitesi bulunmakta ve bu sitelerde “hayatı” bölümü, “eserleri” bölümü, “video” arşivi ve “fetvaları” bölümü gibi geniş bilgilere yer verilmektedir. Örnek olarak Âyetullah Ebü'l-Kâsım el-Hûî'nin sitesine bakılabilir.⁹

Son olarak kitap ile ilgili şunlar söylenilebilir: Eser Türkçe hazırlanmış olması bakımından Klasik ve Şii alimler hakkında bilgiye erişim açısından kolaylık sağlamaktadır. Yazarın Şii bir müellif ve kullandığı kaynakların Şii kaynaklar olması itibarıyla Şii alimlerin kendi mezhep müntesipleri açısından görüp tanıyabilmek mümkün olmaktadır. Eserin dilinin açıklığı herkes için anlaşılabilir olmasını mümkün kılmaktadır. Bunun yanında kaynak eserlerin dipnot olarak gösterilmesi, diğer kaynaklara ulaşmada bir araç konumundadır. Eserin bazı eksiklikleri göz ardı edildiğinde Türk okuyucu ve çalışmaları için faydalanmak isteyebilecek talebeler için önemli bir çalışma olduğu ifade edilebilir.

⁹ Muessesetü'l-İmâm el-Hûî el-Hayriyyetu, “مؤسسة الإمام الخوئي الخيرية”, *Al-Khoei Foundation* (Erişim 21 Aralık 2023).

Kaynakça/ References

Bilgin, Orhan. “Âgâ Büzürg-i Tahrânî”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 1/446-447. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1998.

Durmuş, İsmail. “Tabakat”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 39/288-290. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2010.

Hatiboğlu, İbrahim. “Ricâlü'l-Hadîs”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. C. 35. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2008.

Hatiboğlu, İbrahim. “Ricâlü'l-Hadîs”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. C. 35. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2008. <https://islamansiklopedisi.org.tr/ricalul-hadis>

Karahan, Abdullah. “Şîânın Dört Muteber Ricâl Kitabı”. *Marife Dini Araştırmalar Dergisi* 8/3 (2008), 309-329.

Muessesetü'l-İmâm el-Hûî el-Hayriyyetu. “مؤسسة الإمام الخوئي الخيرية”. *Al-Khoei Foundation*. Erişim 21 Aralık 2023. <https://alkhoei.org/ar>

Okur, Hülya. “İslam mezheplerinin en Sünnisi Şii mezhebidir”. *Haber7*. Erişim 17 Aralık 2023. <https://www.haber7.com/guncel/haber/612049-islam-mezheplerinin-en-sunnisi-sii-mezhebidir>

Öz, Mustafa. “A'yânü'Şîâ”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 4/200-201. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1991.